קמב: מי שמת פרק תשיעי בבא בתרא

דהוא מיית ברישא. והיינו טעמא כדאמר בפ״ק דערכין (דף ז.) דאיידי דזוטרא מיותיה עיילא ליה טיפתא דמלאך המות ומתתכא ליה לסימנין והא דאמר בפרק בהמה המקשה (חולין דף עד.) השוחט הבהמה ומצא בה בן תשעה מי כו׳ היינו דוקא כששחטה או הרגה שאז היא מתה מחלה כדאמרי׳ בפ״ק דערכין [ט] (דף ז. ושם) והא דאמר [י] בהשוחט (חולין דף לח.) דאמתה אמו והדר ילדתה היינו מתה על ידי אדם אי נמי על ידי מלאך המות וכגון שנעקר הולד לגמרי אין הולד מת כדאמשמע בפ״ק דערכין (דף ז. ושם) וא״ת כיון דבהריגה או נעקר לגמרי היא מייתא בריאה ולא הולד א״כ אמאי נקט בן יום אחד עובר נמי נוחל ומנחיל וי״ל דבן יום אחד פסיקא ליה לאכל בעובר לא פסיקא ליה לימיתי נוחל ומנחיל:

ופרכס תלתא פרכוסי. ואית דגרס עד תלתא פרסי: פירוש מהלך שלש פרסאות:

בכור שנולד אחר מיתת האב אין נוטל בחלק בכורה מאי טעמא יביר בעינן. קשה לר״י דאמאי לא מפיק ליה מוילדו לו דלעיל דנפ׳ יש בכור (בכורות דף מז: ושם ד״ה וילדו) דריש ליה נמי גבי בכור דדרש מיניה בכור שיצא דרך דופן אין נוטל בחלק בכורה ושם לומר אי לא דידעינן בכור מקרא אחרינא לא הוה מוקי האי קרא בפשטו אלא בבכור וכן בפ׳ יש נוחלין (לעיל דף קכו.) דמפיק מוילדו לו בנים דטומטום אין ממעט בחלק בכורה ומוהיה הכן הבכור מפיק דבכור טומטום אין נוטל פי שנים התם נמי אי לאו דידעינן בכור מקרא דוילדו לו בנים בפשטו אלא בבכור והשתא אמי שפיר דלא תקשי אמאי לא נימא דיוצא דופן אינו ממעט בחלק בכורה מוילדו לו כדממעטינן בבכורות מיניה דאין בכור יוצא דופן נוטל פי שנים אלא ודאי כל כמה דליכא תרי קראי לא מוקמינן אלא בבכור ולא אפשוט:

והלכתא המובה לעובר לא קנה. פירש ריב״ם דבירושה הבאה מאליה יכול להיות דהלכה כר׳ יוסי דאמרינן בפרק אלמנה (יבמות דף סז. ושם ד״ה אומלין) דהודו לו חכמים לרבי יוסי דמסתבר טעמיה אף על פי שלא חזרו בהם נראה דהלכתא כוותיה כיון דמסתבר טעמיה: ושמנה מנים הנותרים יחלקו בין שלשתן לאומן ושמעון ולוי כל אחד יטול שלש מנים חסר שנים וגם אם יחזור וימות לוי יטול אחיו בחלקו נמצא לאומן נוטל ארבעה מנים של חלק בכורה ושלשה מנים חסר שנים חלק פשיטותו ומחצית של חלק לוי דהיינו מנה ושנים סך הכל מ׳ מנין ואם היו עשרה אחין יחלקו חלק לוי לעשרה חלקים וחלק בכורה לא יוחז מקדמותו: **וילדו לו בעינן.** כשנולדו לאה בחייו אמר רחמנא לתת לו פי שנים (דכתיב כא) חלק בכורה על אחיו שכם אחד אכל עובר הנולד לאחר מיתתו של אב לא קרינא ביה וילדו לו ולגבי חלק בכורה כמאן דליתא דמי ויטול הבכור חלק בכור גדול לפי חשבון אומן אחין הנולדים בחיי אביו: **בכור הנולד לאחר מיתת האב.** כגון ילדה תאומים הואיל ולחוי להיכרא אין היכרא מעכבת בו כדר׳ זירא דכל הראוי לבילה בילה כו׳ (לעיל דף פא:). בפר״מ: **וא״ת משנתינו.** דאיתיביה רב נחמן לרב הונא דלעיל (קמא:) האומר אם ילדה אשתי כו׳: **קרוכה אצל בנו.** וגמר ומקנה בכל לבו אבל לעובר אחר לא קנה: **כנדפאה.** דמן בגדל עיר שנולד בה וכאמרי רב שרירא היא מזכרת: **כי עשרה.** לפרקומי למילתא: **והלכתא המוכה לעובר לא קנה.** כרבי יוחנן וכגון שאינו בנו אבל המוכה לעובר שנמצי אשתו קנה דדעתו של אדם קרובה אצל בנו: **נכסי לבני דיהוי ליך מינאי.** ולא היתה אשתו מעוברת הלכך לא קנה כדלקמן דבכ״ג לא אמרינן דעתו של אדם קרובה אצל בנו אלא היכא דמוכה לעובר שנתעברה אשתו כבר ושוב מצאתי כן בפר״מ: **כריה קשיטא.** מאשתו ראשונה: **יקנה כחד ברא כו׳.** יקנה כאחד מן הבנים העתידים להולד מאשה זו: **אית חולק לטליא במקום בניא.** דאף על גב דבניא לא קנו בכח מתנה זו אפילו אחד מהם דהא ליתנהו אפילו עובר דימתא דעתו של אדם קרובה אצל בנו ולא יקנו אלא בתורת ירושה במיתת אביהם אפ״ה כריה כחד מבכרא דיהוי לה מינאי ואף על פי שלא יקנו רואין כמה בנים יהיו לה אם הן אלשה בנים מלבד הקטנים חולקין בארבעה חלקים ויטול זה חלק אחד מהן ואחזיק ומולקים אלשה חלקים הנותרים לארבעה ויטול כל אחד חלק אחד בתורת ירושה: **עליא.** תינוק גדול כדאמר בפרק המוכר את הספינה (לעיל דף לא:) דאמר [יא]רב נחמן הילדה כי הוו מטיילין טליא וטליתא כבר אב מרי בשוקא ולא הוו מטאו: **בחקום בניא.** כשיבאו הבנים את אביהן אית חולק לטליא עמהם לבד ירושתו כדפרישית: **ליח חולק לעליא.** אלא חלק ירושה בלבד כדאמרינן לקמיה [קמא.] דקני כחמורא הוא דקאמר ליה קני כאחד מן הבנים שיהיו לי וכי היכי דאינהו לא קנו אהרי לא היו עדיין אפילו עובר בשעת מתנה אינו נמי לא קנה שנתלית מתנתו בבנים: וכרכיש

דהוא מיית ברישא ואין הבן יורש את אמו בקבר להנחיל לאחין מן האב למימרא דהוא מיית ברישא והא הוה עובדא ופרכס תלתא פרכוסי אמר מר בר רב אשי [ט]מידי דהוה אזגב הלטאה שמפרכסת מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא אמר לומר [א]שממעט בחלק בכורה ודוקא בן יום אחד [ב]אבל עובר לא מאי טעמא [ג]וילדו לו אמר רחמנא דאמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא [ד]בן שנולד לאחר מיתת אביו אינו ממעט בחלק בכורה מאי טעמא וילדו לו אמר רחמנא והא ליכא בסורא מתנו הכי בפומבדיתא מתנו הכי אמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא [ה]בכור שנולד לאחר מיתת אביו אינו נוטל פי שנים מאי טעמא [ו]יביר אמר רחמנא והא ליתא דיביר והלכתא בכל הני לישני דאמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן המוכה לעובר לא קנה ואם תאמר משנתינו [ז]ה[ח]ואיל ודעתו של אדם קרובה אצל בנו [ט]אמר ליה שמואל לרב חנא בגדתאה פוק אייתי לי בי עשרה ואימור לך באפייהו המוכה לעובר קנה והלכתא המוכה לעובר לא קנה ההוא דאמר לדביתהו נכסי לבני דיהוי לי מינך אתא בריה קשישא אמר ליה ההוא גברא מאי תיהוי עליה אמר ליה זיל קני כחד מבראי [י]הנך ודאי לא קנו דאכתי ליתנהו האי אית חולק לטליא במקום בניא או ליח ליה חולק לטליא במקום בניא רבי אבין ורבי מיישא ורבי ירמיה דאמרי אית חולק לטליא במקום בניא רבי אבהו ורבי חנינא בר פפי ורבי יצחק נפחא דאמרי לית חולק לטליא במקום בניא אמר ליה רבי אבהו לרבי ירמיה [יא]הלכתא כוותן או הלכתא כוותייכו אמר ליה פשיטא דהלכתא כוותן דקשישנא מינייכו ולאו הלכתא כוותייכו דדרדקי אתון אמר ליה מידי בקשישותא תליא מילתא בטעמא תליא מילתא וטעמא מאי [יב]זיל לגביה דרבי אבין דאסברתה ניהליה וכרכיש

להנחיל ממונו לאחיו מן האב. ולא בהדיא תנן לה אלא מדוקיי׳ דהך דתנן לקמן (דף קמח:) נפל הבית עליו ועל אמו כו׳ דמשמע דאם מת קודם אמו אין יורשי הבן יורשין ממון האם וכיצד נוחלין? נמי דייקינן לה מממני׳ דהאשה את בנה והאשה את בעלה מה האשה את בעלה אין הבעל יורש את אשתו בקבר אף האשה את בנה אין הבן יורש את אמו בקבר להנחיל לאחיו מן האב. אבל אילו מתה אם מחלה ואחר כך מת עובר היה מנחיל לאחין מן האב דלעולם אימא לך דעובר יורש: **ופרכס.** העובר אחר יציאת נפשה: ומשני **מידי דהוה אזגב הלטאה.** שמפרכסת אחר שחתכוה מן הלטאה ואין בה חיות: **מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא אמר.** לעולם אימא לך זימנין דהיא מייתא בריאה ואחר כך עובר ומנחיל העובר לאחין מן האב דעובר יורש הוא ואע״ג דמיקרי רבא לעיל [ע״ל] שאני התם דמעיקרא רפוי מרפייא בידייהו ואתא למימר דעובר אינו יורש שיטת גמרא הוא זה אזיל הכא וקא מדחי ליה ואזיל הכא וקא מדחי ליה ולעולם הך מסנה דבן יום אחד נוחל ומנחיל) [יב]לו למעוטי עובר מדין ירושה אלא למעוטי דאינו ממעט בחלק בכורה וכדמפרש ואזיל שבא לומר דבן יום אחד ממעט בחלק בכורה כגון יעקב שמת והניח שני בנים לאובן ושמעון והניח שנים עשר מנה לחוי הבכור ליטול פי שנים כאחד מן אחיו ויטול לאובן שמנה מנים נולד לוי בחיי יעקב ומת יעקב בו ביום אחרי לידת לוי נמצא נוטל לאובן ששה ושמעון ששה ולוי ששה ומת לוי בו ביום אחרי מיתת אביו דהוה ליה בן יום אחד ומנחיל לאחיו ששה מנים הרי לוי נולד לאובן ולשמעון ד׳ מנין ואלו נמצא שמעון לידת לוי לאובן אלו שמעון ממלא כבורתו. ודוקא בן יום אחד אבל אם היה לוי עובר כשמת אביו יעקב ואח״כ נולד לוי אינו ממעט בחלק בכורה אלא בחלק פשיטות כיצד מת אביו נוטל לאובן מן השנים עשר מנים ארבעה מנים בחלק בכורה כאילו אין העובר בעולם שהרי לא הניח יעקב בנים יולדים אלא לאובן ושמעון

מסורת הש״ס

ט) [ערכין ז. נדה מד.] כתוס׳ חולין כח.]. י) [לעיל קלט.]. יא) יבמות סז: כתוס׳ ז. [ובתוס׳ שם.]. יב) [לעיל סה.]. יג) [נדה מב.]. יד) [לעיל קיד:]. טו) [נדה מד.]. טז) [ל״ל ר׳ יוחנן]. יז) [ע״פ הפי׳ שבתוס׳ תוס׳ נדה מד. ד״ה אילו ע״ש].

תורה אור השלם

1 כי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה וילדו לו בנים האהובה והשנואה והיה הבן הבכור לשניאה:
דברים כא טו
2 כי את הבכר בן השנואה יכיר לתת לו פי שנים בכל אשר ימצא לו כי הוא ראשית אנו לו משפט הבכרה: דברים כא יז

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה דהוה וכו׳ וכו׳ דאמר בפרק השוחט דמתה אמו:

מוסף רש״י

והא הוה עובדא ופרכס. עובר שנמצי אמו אחר שיתה מלאה פרכסי, אלמא היא מייתא כרבא (נדה מז:), אזגב הלטאה. אם תתכון לומה מפרכסת החתיכה אמ״ים אלון כה חיות (ערכין ג:) שהרי זנב הלטאה חומן אתה לגמרי וחיה מפרכסת, מיתון חוצ מפרכס (חולין כא.), בבדתהא. נפל אמה, ל״ל אם מקום שהוא נכנל שאמו בגדד (יבמות סז.) עיר שנכנל ואמה בגדת, בפסק שהיו של שריפה נתון היא מזכת (כתובות ז:). בי עשרה. לפרסם את הדבר (יבמות סז.), המוכה. מתנה על ידי אחר, לעובר. שנמצי אמו, קנה (כתובות ז:). דאסברתה. ניהליה. פירשתי לו טעמא (נדה מב.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com